

1. Wat is filosofie?

Inleiding

Deze vraag is aporetisch: kan niet op duidelijke manier beantwoord worden.
Filosofie: etymologie van het woord is "liefde voor de wijsheid".

Verschillen	Levenswijsheid	Academische discipline
Inhoudelijk	Diepgaande en doorleefde teksten	Droge en wiskundige manier spreken over hoe mensen redeneren
Methoden	Armchair philosophy: intuïties in de geest spelen een rol	Beroep doen op wiskunde en taalkunde, experimentele filosofie: empirische methoden
Historisch	Filosofen bouwen voort op problemen van "denkers" uit het verleden. Probleem: verklaring is arbitrair: 1) filosofen niet meer als filosoof beschouwd 2) onderzoekers uit andere disciplines onderzoeken ook filosofen	

- Positieve definitie

Natuurfilosofie en mythologie

De Westerse filosofie is ontstaan in het oude Griekenland door een maatschappelijke revolutie -> wetten voor iedereen gelijk -> burgers denken na over de aard van de samenleving.

- Negatieve definitie

Antieke filosofie	Mythologie
Natuurfilosofen	Voorgangers
Op basis van eenvoudige observaties algemene uitspraken doen over het wezen van de wereld: de oerstof (de archè)	Geen strikte scheiding tussen de menselijke en goddelijke wereld
Gebruik maken van: 1) empirische observaties of intuïties 2) argumenten om conclusies af te leiden uit die observaties	Beriepen zich op bovennatuurlijke krachten om natuur te verklaren
Aanzet tot de wetenschap	

Twee belangrijke Griekse figuren:

Plato	Aristoteles
Zintuiglijke wereld is te veranderlijk om echte kennis op te leveren	Waargenomen wereld
Er moet een andere wereld bestaan: de ideeënwereld	
Naïviteit	Realiteit

= homini universali: ze gaan geen enkel thema uit de weg.

Religie en filosofie

Na de Antieke Oudheid waren er de Middeleeuwen. Het begin van de Middeleeuwen valt samen met het begin van het Christendom.

- Middeleeuwse filosofen besteden aandacht aan de band tussen filosofen en geloof. Ze kozen voor het Platonische gedachtegoed: "tweewerelden-theorie" met de ideeënwereld als Christelijke hemel.

Een stap terug naar het mythologische denken. Het religieuze gedachtegoed is gebaseerd op openbaring i.p.v. rationaliteit:

- Geloofsovertuigingen zijn het resultaat van een goddelijke ingeving i.p.v. observaties en experimenten
- Persoonlijke zekerheid i.p.v. wetenschappelijke zekerheid

Religie gaat gepaard met intellectuele bescheidenheid i.p.v. ambitie:

- Elk geloof legt grenzen op aan het weten

Doel filosofie:

Niet vastklampen aan overtuigingen, maar ze in vraag stellen.

Wetenschap en filosofie

Negatieve relatie:

- Een filosofische vraag is niet filosofisch als ze op een wetenschappelijke manier beantwoord kan worden
- Het is een vooruitgangdenken, de wetenschappen hebben traditionele filosofische vragen overbodig gemaakt

Bedrieglijk om twee redenen:

- (1) Filosofische vragen waren toen rationeel en actueel: epistemes (Foucault)
➔ Veronderstelling die grenzen leggen tussen systemen van kennis
- (2) Wetenschap heeft geen antwoord op alle vragen, de filosofie kan dus een leidraad zijn voor het uiteindelijke antwoord

Positieve relatie:

- De wetenschappen hebben de voorwaarden gecreëerd voor de ontwikkeling van een nieuwe tak van de filosofie: wetenschapsfilosofie
- Taak: veronderstellingen van de wetenschappen grondig en kritisch onderzoeken + zich laten inspireren door bevindingen in de wetenschappen

Voorbeeld

Wederzijdse beïnvloeding van filosofie en wetenschap ➔ darwinisme

- Darwinistisch gedachtegoed heeft invloed uitgeoefend op filosofie
- Filosofie heeft de ontwikkeling gestimuleerd

Conclusie

Positief antwoord: filosofie gaat om een kritische denkactiviteit

Negatief antwoord: filosofie is geen mythologie, religie of wetenschap

Filosofie is het leren omgaan met onzekerheid.

2. René Descartes

Inleiding

Prototypische filosoof:

- Positieve definitie: aan alles twijfelen
- Negatieve definitie: tussen Middeleeuwse filosofie en opkomst moderne wetenschappen

"Hoe weten we dat wat we weten waar is?"

Waarheid is indien het overeenstemt met de stand van zaken in de werkelijkheid. Maar hoe weten we dat ons weten overeenkomt met de werkelijkheid? Hoe komen we tot betrouwbare kennis?

De wetenschappelijke revolutie

Intellectuele wereld is veranderd op een korte tijd door opkomst van de natuurwetenschappen.

Gevecht tegen eeuwenoude vooroordelen:

(1) Copernicus

- **Heliocentrisme:** zon is het middelpunt waarrond de aarde rondjes draait
Aarde is kleine planeet in een haast oneindige ruimte
- **Geocentrisme:** de mens en aarde zijn het middelpunt
Symbolische claim

(2) Kepler: ellipsvormig i.p.v. cirkelvormig (cirkel = perfectie)

- **Ondermaanse:** rechte lijnige bewegingen
- **Bovenmaanse:** cirkelvormige bewegingen

(3) Galilei: het heilige getal '7'

Er waren 5 planeten 1 zon en 1 maan. Hij ontdekte 11 manen rond Jupiter

- **De wet van de traagheid**
Ieder lichaam is in rust of beweegt voort met een gelijkmatige snelheid langs een rechte lijn. Een verandering is te wijten aan een kracht van buitenaf
- **Mechanisering van het wereldbeeld**
De wereld is in beweging gebracht en zal blijven bewegen op basis van haar eigen wetten

(4) Newton:

Natuurwetenschappelijke theorie die alle "hemelse" bewegingen kon verklaren en voorspellen → **zwaartekracht**

Achtergrond

Descartes had onvrede met de onenigheid in de filosofie. Hij wilde de filosofie afbreken, en opnieuw opbouwen met methodes uit de wetenschappen.

2 methodes om vertrekpunt te zoeken:

- **Wiskundige methode**
Vertrekt altijd bij een onbetwifelbare zekerheid
- **Methodische twijfel**
De twijfel is zijn methode om een allereerste zekerheid te bereiken, waarna hij de wiskundige methode kan gebruiken om andere zekerheden te zoeken

Afbreken...

(1) Natuurlijke twijfel: zintuiglijke informatie is betwifelbaar

Voorbeeld: optische illusies

(2) Hyperbolische twijfel: droom en werkelijkheid verwarren

Voorbeeld: hallucinaties

(3) Metafysische twijfel: wiskundige kennis ontleent hun waarheid aan interne samenhang

Voorbeeld: brains in a vat, malin genie (ons denken wordt op een dwaalspoor gezet door God of een andere kwaadaardige genie)

Alle intuïties moeten helder en onderscheiden zijn:

- **Helderheid:** een idee moet intuïtief zeker zijn, het laat geen twijfel toe
- **Onderscheidenheid:** intuïtie moet onderscheiden zijn van andere bewustzijnsinhoud

Opbouwen...

Fundamentele zekerheden:

(1) Cogito ergo sum: de activiteit van het twijfelen: ik denk, dus ik besta

- Denken = ervaren, uit het ervaren kan een bestaan afgeleid worden
- Negatief punt: bestaat een "ik"? -> "Er zijn gedachten"

(2) Idee van volmaaktheid: principe van oorzakelijkheid: alles heeft een oorzaak, en die oorzaak moet even groot zijn als het gevolg

Volmaaktheid is groot genoeg om volmaaktheid te veroorzaken

Godsbewijzen:

- Geen twijfel meer over de zekerheden uit de wiskunde
- Geen twijfel over indrukken veroorzaakt door de buitenwereld

(3) Idee van uitgebreidheid: alleen de geest en de buitenwereld kan de waarheid aanschouwen met behulp van concepten uit de wiskunde.

Gods goedheid is een garantie: hij is volmaakt

Een nieuwe wereld = Descartes' wereld

Wereld ontdaan van de zintuigen, en doordringen van wiskunde = mechanisering van het wereldbeeld.

Kritische bedenkingen

(1) Niet radicaal genoeg: cogito ergo sum is niet gerechtvaardigd

'ik' kan een illusie zijn: ik-loos bestaan leidt tot "er zijn gedachten"

Descartes	Hume
Prototype rationalist	Prototype empirist
Rol van rationele intuïties in de opbouw van kennis	Alle kennis gebaseerd op zintuiglijke ervaring
Overtuigingen worden gevormd door zuiver denkwerk	A blank slate: de geest wordt bij het opgroeien gevuld met zintuiglijke indrukken: overtuigingen worden gevormd door associatie
	Geleid door instincten die ons doen geloven in de redelijkheid van onze overtuigingen: identiteit

(2) Niet kritisch genoeg: deus ex machina

A posteriori godsbewijs: vanuit de ervaring

De ervaring van de idee van volmaaktheid:

(a) Causaliteitsprincipe: effect heeft oorzaak (oorzaak > effect)

(b) Oorzaak van de idee van volmaaktheid > idee van volmaaktheid

De mens is onvolmaakt, dus oorzaak volmaaktheid ligt bij God

Kritiek: Descartes doet beroep op het causaliteitsprincipe zonder zekerheid over de geldigheid van dat principe: is de idee van volmaaktheid zo groot dat de mens het niet uitgevonden kan hebben?

A priori godsbewijs: vanuit de rede

Het is volmakter te bestaan, dan niet te bestaan: als het volmaakte niet zou bestaan zou het niet volmaakt zijn, dus God moet bestaan

Kritiek: uit de idee van volmaaktheid kun je de idee van het bestaan van volmaaktheid afleiden, maar niet het bestaan zelf.

Conclusie

- (1) Filosofie en het dagelijks leven: er is een onderscheiding tussen zijn filosofie en zijn levenswijsheid, hij leeft niet naar zijn gedachten.
- (2) Geen nieuwe filosofie: hij maakt gebruik van godsbewijzen die al eeuwenlang de ronde doen.
- (3) Gevaren van leunstoelfilosofie: zijn intuïties zijn niet altijd even klaar en onderscheiden, je moet voorzichtig zijn met filosofische intuïties.

3. De geest in de machine

Inleiding

Ingewikkeld debat: het verband tussen geest en lichaam.

→ Filosofische, maar ook wetenschappelijke vraag

Descartes' demon

Zijn kennisleer: op zoek naar een zekerheid, we zijn een denkend ding, gekenmerkt door bewustzijn. Het lichaam hebben we niet nodig om te denken, het is een zelfstandige machine, onderworpen aan de natuurwetten.

- **Res extensa:**

Het lichaam is uitgebreid, het neemt een plaats in het fysisch universum. Het is opgebouwd uit onderdelen die door de wetenschappen geanalyseerd kunnen worden.

- **Res cogitans:**

De geest vind je niet terug in het lichaam, het is niet uitgebreid. Het heeft een andere substantie: geestesspul.

Geest en lichaam zijn fundamenteel verschillend, en kunnen onafhankelijk van elkaar hun taken vervullen = DUALISME

Argumenten dualisme

(1) Descartes: het denken is onbetwifelbaar (ik denk, dus ik besta)

Het bestaan van de geest is onbetwifelbaar, die van het lichaam niet.

(2) Plato: het dualisme komt ook in het christendom terecht

Ons lichaam is eindig, terwijl de ziel eeuwig is en na de dood terugkeert naar God (christendom) of de ideeënwereld (Plato).

(3) Aristoteles: onderscheid tussen het ondermaanse en bovenmaanse

De maan is de grens tussen onze veranderlijke wereld en de onveranderlijke wereld.

Probleem dualisme

Als lichaam en geest twee verschillende substanties zijn, hoe kan er dan interactie bestaan tussen die twee?

Descartes' oplossing:

De wisselwerking tussen lichaam en geest gebeurde in de pijnappelklier.

- ➔ Esprits animaux: levensgeesten vertalen de wederwaardigheden van ons lichaam naar de "taal van de geest".

Weerlegging:

De wet van behoud van massa: de fysische wereld is een gesloten systeem, waar de hoeveelheid massa constant blijft. Er is geen plaats voor geestelijke beïnvloeding.

"Oplossing" die leidde tot het einde van het dualisme:

Het occasionalisme (Arnold Geulinckx)

- Wilbeslissingen zijn illusies, het LIJKT dat onze wil ons lichaam stuurt
- Lichaam en geest zijn uurwerken die perfect gelijk lopen (ene wijst het volle uur aan, terwijl de andere slaat ➔ LIJKT dat de ene de andere doet slaan) Beide klokken zijn opgewonden door God: God vertaalt de ervaring van het lichaam voor onze geest.
- Dualisme = spiritualisme

De mens een machine

Het materialisme (Julien Offray de lamettrie)

- Volbloed atheïst
- Hij had kritiek op het dualisme
- Zijn werk L'homme machine
 - (a) Leunstoelfilosofen zijn geen echte filosofen. Echte filosofen zijn artsen, die hun kennis baseren op de ervaring, en niet op intuïties.
 - (b) Een verandering in het lichaam brengt een verandering in de ziel teweeg.
 - (c) Lichaam en ziel vallen samen: de vermogens van de ziel zijn afhankelijk van de organisatie van de hersenen en het lichaam (de mens als verlichte machine: bewustzijn en hersenen vallen samen)
- Materialisme van Lamettrie

De ziel is niet nodig om de beweging van het lichaam te verklaren. Lichaam = machine: elk onderdeel wordt aangedreven door een kracht die samenhangt met dit onderdeel. De krachten zijn afhankelijk van voeding.

 - ➔ de ziel beweegt de organen niet, maar hun eigen energie

Probleem materialisme:

Hoe komt zo'n machine tot denken?

Oplossing van Lamettrie

- (a) Het materialisme van Lamettrie is een programmaverklaring
Het denken is een eigenschap van de materie, het is te verklaren vanuit de hersenen.
- (b) Ethiek
Mensen handelen ethisch omdat de ziel aangewakkerd wordt door God.
- (c) Verklaring van moreel handelen zonder bovennatuurlijke krachten
 - o Naturaliseren van allerlei fenomenen: ze beschouwen als onderdeel van de natuur.
 - o Voorbeeld: morele principes maken deel uit van onze natuur (dieren)

Het materialisme vandaag

Het filosofisch materialisme wordt gezien als oplossing voor het probleem van de verhouding tussen geest en lichaam. Er bestaat één enkele stof, de materie en de geest is een complex fysisch fenomeen = **FYSICALISME**

Men spreekt niet meer over de ziel, maar over de geest, het mentale. Dit is de verzameling van mentale toestanden (overtuigingen), gebeurtenissen (pijnervaringen) en processen (probleem-oplossen).

Ontwikkelingen in philosophy of mind (1950)

Materialistische theorie van de geest

Naturalisme: mensen en hun denkvermogens maken deel uit van de natuurlijke wereld.

- Het lijkt op materialisme (geest-lichaam debat)
- Maar verwijst naar een algemene intellectuele insteek waarbij de wetenschappelijke methode gebruikt wordt als leidraad.

Failiet dualisme

Dualisme wordt gezien als fundamenteel onwetenschappelijk onderzoek

Argumenten tegen dualisme:

(1) Dualisme past niet in het naturalistische wereldbeeld

- Niet natuurlijke objecten zijn hocus-pocus
- Voorbeeld: het scheermes van Ockham (entiteiten mogen niet vereenvoudigd worden = ingewikkeld)

(2) Dualisme is incoherent

Lichaam en geest wisselen geen informatie uit, terwijl dit weer evident is

Waarom wetenschap bij materialisme?

Wetenschap is de enige die een rationele consensus over vraagstukken heeft bereikt.

Een aanval op het gezond verstand?

Het materialisme komt in aanvaring met de intuïties van het gezond verstand

→ Gedachten en bewuste ervaringen bestaan niet = ongeloofwaardig

Argumenten voor dualisme

(1) Het sluit beter aan bij ons zelfverstaan

(2) Folk psychology:

- Handelingen worden verklaard door hem/haar sensaties toe te schrijven
- Gezond verstand veronderstelt dat mentale fenomenen bestaan!

Oplossing

(a) Reductionistisch fysicalisme

Waarde van gezond verstand en intuïties betwijfelen, en geest en hersenen volledig laten samenvallen

(b) Niet-reductionistisch of superveniëntie-fysicalisme

Wetenschap en gezond verstand verzoenen. Het mentale is afhankelijk van het fysische, het is niet autonoom en heeft geen causale krachten.

- Het mentale is asymmetrisch afhankelijk van het fysische: 2 gebeurtenissen met dezelfde psychische eigenschappen kunnen verschillen in hun fysische eigenschappen maar niet andersom.
- Niet-reductionistisch fysicalisme = emergentisme; mentale komt tevoorschijn uit het fysische: autonoom en causale kracht.

Conclusie

	Dualisten	Materialisten
Vershil	Lichaam versus geest	Lichaam en geest vallen samen
Probleem	Interactie tussen lichaam en geest?	Intuïties van het gezond verstand?
Oplossing	Geen	Superveniëntie-theorie

4. Friedrich Nietzsche, filosoof met de hamer

Inleiding

Hij omschrijft zichzelf als een beeldenstormer. Met zijn sloophamer was geen enkel heilig huis veilig. Hij gebruikte zijn hamer ook als dokter, op zoek naar sporen van ziekte.

Diagnose

Westerse beschaving is terminaal ziek

Therapie

Herwaardering van alle bestaande waarden (het lijden, lichaam,...)

➔ Beeld van de oorlog: de therapie is invasief.

Übermensch (superman) vertegenwoordigt "de grote gezondheid".

Een turbulent leven

Hij was professor die onderzoek verrichte over klassieke filologie.

2 redenen van ontslag:

- Geen interesse
- Zwakke gezondheid

Hij werd krankzinnig door een onbehandelde syfilisinfectie.

Een grote oorlogsverklaring

Weg met het...

(1) Het platonisme (over kennis)

In Griekenland was er een evenwicht tussen het "dionysische" en het "apollinische". Socrates en Plato maken een eind aan dit evenwicht door het rationele (apollinische) te overwaarden, ten koste van het irrationele (dionysische).

Twee-werelden-theorie

Naast de zintuiglijke wereld bestaat een ideeënwereld => het concept "perfectie" kan niet bedacht zijn door de mens door hun kwetsbaarheid en eindigheid → een andere wereld bestaat.

Kennis is alleen mogelijk door het schouwen van ideeën

- Kan enkel voortkomen uit wat stabiel, onveranderlijk en abstract is
- Psychologisch essentialisme: kennis is gebaseerd op abstractie
Het ongelijke, gelijk maken → prooidieren doen alsof alle roofdieren identiek zijn: er wordt een bepaalde essentie toegekend

Nietzsche's visie:

- Denken is noodzakelijk (abstractie dient het zelfbehoud)
- Denken is nefast (abstractie negeert de werkelijkheid)

TEGENARGUMENTEN VAN NIETZSCHE:

(a) Plato had een tweede wereld nodig

Je hebt geen ideeënleer nodig om te begrijpen hoe we aan kennis komen (Aristoteles)

(b) Die wereld is belangrijker en interessanter dan de zintuiglijke wereld

Psychologische verklaring: Plato kan het leven niet aan, hij bedenkt een ideeënwereld waarin hij rust kan vinden

MOTIEF TWEE-WERELDEN-THEORIE VOLGENS NIETZSCHE

- **Het ressentiment (wrok):** Plato verklaart het lichaam ondergeschikt aan het denken, omdat hij niks weet over het lichaam.

(2) Het christendom (over moraal)

Platonisme voor het volk: het is een popularisering van Plato's filosofie. Christendom heeft zich gekoppeld aan een moraal, de slavenmoraal

Moraal

Het geheel van normen en waarden die gedeeld worden door een bepaalde gemeenschap. Elk moraal bestaat uit een verzameling van gedragsregels die bepalen wat goed of slecht is (prescriptieve ethiek).

➔ Symptoom van degeneratie: zelf uitmaken wat goed of slecht is.

Heersers versus slaven

Gedragsregels werden bepaald door de heersers. Uit ressentiment tegenover de heren gaan ze "goed" omdraaien: slaven gingen hun eigen zwakheid verheerlijken. Hun onderworpenheid werd een norm, namelijk lafheid

Moraal is gebaseerd op ressentiment

De heren ontwerpen hun eigen waarden. Het volk vreest de heren en tracht hen te "temmen" door hun eigen waarden te verabsoluteren.

(3) Richard Wagner (over muziek)

De Westerse cultuur was verziekt door de invloed van het platonisme en het christendom.

Het tegengif

Een goed evenwicht tussen het dionysische en het apollinische.

De vriendschap van Wagner en Nietzsche eindigde omdat Wagner op zoek ging naar religieuze troost, het aardse bestaan verwierp ten gunste van een religieuze werkelijkheid.

Hij bekritiseerde

- De inhoud van zijn muziekdrama's
- De bombastische stijl

Hij noemde het "geconstipeerde, constiperende Duitse muziek".

Nietzsche pleit voor een "dansend denken".

(4) Antifeminisme (over de vrouw)

Vrouwen dienen enkel tot verpozing van de man. Ze hebben redenen om zich te schamen voor haar bestaan. Hij noemt de vrouw sluw, verraderlijk, onbegrijpelijk en wraakzuchtig. "Gaaf ge naar uw vrouw? Vergeef dan uw zweef niet".

Persoonlijke wrok omdat hij verliefd werd op onbereikbare vrouwen.

Nietzsche is zelf ook niet vrij van ressentiment

Fabel van de zure druiven: een vos probeert een tros sappige druiven te pakken maar ze hangen te hoog, dus maakt zichzelf wijs dat de druiven zuur waren.

"Het grootse leven"

De centrale gedachte van Nietzsches filosofie is dat de wereld een strijdveld is van krachten, de taak van het individu is zich staande te houden in dat strijdveld zonder metafysische hulp.

De Übermensch is:

(a) NIHILISTISCH

- **Het "reactief" nihilisme** (nihilisme van de christenen = slavenmoraal)
Ze zijn levensvijandig, ze ontvluchten het werkelijke leven
- **Het "actieve" nihilisme** (nihilisme van de Übermensch)
De waarden en normen zijn niet langer vastgekoppeld aan een onbereikbare wereld. Waarheid en waarde funderen: er zijn vele waarheden en waarden.

(b) ARISTOCRATISCH

- Mensen zijn ongelijk.
- Nietzsche pleit voor euthanasie
Het opgaande leven heeft als allergrootste belang het ontaardende leven te onderdrukken.
- Zijn levensfilosofie is militaristisch
Het legt nadruk op oorlog, wreedheid,... → nationaalsocialisme (nazi)

(c) VOLUNTARISTISCH

- De wil en wilskracht spelen een grote rol
- Nietzsche is geobsedeerd door het lijden in de wereld
 - o Hij wil het lijden een plaats geven in de filosofie als een uitdaging die hij als amor fati – liefde voor het lot omschrijft = uitdaging voor de Übermensch.
 - o Hij wil het lijden aanvaarden, willen en bevestigen = moreelpsychologisch gedachte-experiment: test voor de Übermensch om zijn wilskracht te meten (leven zo beamen dat je ook het lijden omarmt) → eeuwige terugkeer van hetzelfde

(d) LICHTVOETIG

Übermensch leeft met een licht gevoel: alle metafysische ballast van zich afgeworpen.

Conclusie

Westerse beschaving is ernstig ziek, veroorzaakt door platoonse metafysica en het christelijk moraal.

Zijn therapie: de sloophamer.

De Übermensch was iets wat Nietzsche zelf niet was!

5. Cynisme

Inleiding: een bende marginalen

- Sociale marginaliteit: gebrek aan een deugdelijke woonst.
- Nietzsche, een voorstander van de cynici bespeurt een typische uiting van ressentiment in die filosofische marginalisering.

Cynisme is een vrolijke en brutale wetenschap (zoektocht naar geluk) en een doeltreffende praktische wijsheid (theorieën en idealen moesten hieraan geloven).

3 doelstellingen:

- (1) Nietzsches levensfilosofie werd verkondigd door de antieke cynici
- (2) Inleiding geven in manier van denken en leven (zelfbeheersing, zinnelijkheid en vrijmoedigheid)
- (3) Cynisme speelt vandaag ook nog een belangrijke rol

Filosofie als levenskunst

(a) Leven > denken:

De cynici hechten veel belang aan het uitzoeken en in praktijk brengen van een manier van leven. Ze hechten veel waarde aan iemands manier van leven.

(b) Gebaar > spreken:

Ze hechten ook belang aan de theoretische filosofie: de manier waarop iemand leeft is de toetssteen voor zijn verhouding tot de waarheid. Ze moeten onderricht bestaan in een soms aanstootgevende manier van leven om de door hen aanvaarde waarheden voor iedereen te verbreiden.

(c) Wijzen vs. Theorieën:

De cynici geven een bijbehorende uitleg aan de hand van voorbeelden: hun belangrijkste referenties zijn levens die als voorbeeld dienen. (bv. Diogenes)

Hondse figuren

Cynisme: 4^e Eeuw voor Christus – 3^e Eeuw na Christus

De oorsprong van het cynisme wordt verklaard als een negatieve vorm van agressief individualisme. De verschijning van cynici is een gevolg van de veroveringen van het Macedonische Rijk: kennismaking met filosofieën uit India (cynici vertonen gelijkenis met de Indische figuur van Fakir)

Cynicus = Griekse woord kunikoi = hondachtig

- **De Cynosarges**
Plaats waar de cynici elkaar ontmoeten (hond ging er vandoor met een stuk vlees, dat bedoeld was als offer voor Heracles, de held van de cynici)
- **Ze leefden als honden**
Natuurlijke behoeften (bv. bevredigen in het openbaar)
- **De mythische hond Cerberus**
De hond met 3 koppen en haren van slangen die de onderwereld bewaakte. De cynici bijt graag (met pedagogische bedoelingen, diegene wiens zelfbeeld niet strookt met zijn handelen)

Diogenes

- **Heldenfiguur**
Door anekdotes en schandalen die aan zijn historische leven werden toegevoegd werd hij legendarisch
- **Beruchte levensstijl**
Één mantel diende als kleding en bed, hij at en dronk uit zijn hand, masturbeerde in het openbaar,...
- **Diogenes Syndrome**
Psychiatrisch syndroom om te verwijzen naar extreme zelfverwaarlozing bij oudere mensen
- **Auterkeia**
Zelfvoorziening

Hun humor en brutaliteit hebben een dubbele functie:

- Doel is gevestigde waarden en overtuigingen doorprikken (sociale kritiek)
Wandelstok van Diogenes kan gezien worden als sloophamer van Nietzsche
- Hun filosofie levert de bouwstenen voor een nieuwe levenshouding
De cynici prediken een prozaïsch leven, waar beloften en beperkingen aan vasthangen. Ze prediken een lichtvoetig en lenig leven

Wedijveren in onbeschoftheid

Parrèsia: typisch kenmerk van de cynici: vrijmoedigheid/vrijpostigheid

3 cynische technieken:

(1) Het kritische preken

Cynici richten zich tot een grote menigte, ze preken in het openbaar om "zieltjes te winnen".

Ze verwijzen naar

- (a) Eleutheria (vrijheid)
- (b) Autarkeia (zelfgenoegzaamheid en onafhankelijkheid)
= de belangrijkste voorwaarde voor menselijk geluk

Ze zijn gericht tegen

- (a) Sociale instituties
- (b) Rechtsregels
- (c) Levenswijze die op die instituties en wetten steunde
= staan vrijheid en onafhankelijkheid in de weg

Voorbeeld: pleidooi voor kannibalisme

Doel

Het onzinnige van taboes aantonen

2 argumenten

- (1) Het is niet goddeloos om mensenvlees te eten, anderen volkeren deden dit ook

Een taboe geldt enkel voor de samenleving die het installeert

- (2) Materialisme

Morele veroordeling kannibalisme is ingegeven door

- Een geloof in de wederopstanding van het lichaam
- Een geloof in een nauwe band tussen ziel en lichaam
= pleidooi is tegen spiritualistisch en dualistisch gezwam

(2) Aanstootgevend gedrag

Enkele technieken:

(a) Rolomkering

Voorbeeld: ontmoeting tussen Diogenes en Alexander De Grote
Alexander vraagt of hij iets kan doen voor Diogenes, waarop hij antwoordt "ga uit mijn zonlicht". Bekrachtiging van relatie filosoof-zon, in tegenstelling tot de mythe dat de koning een verpersoonlijking van de zon voorstelde.

(b) Verplaatsen/overbrengen van een regel uit het ene domein, naar een ander domein waar die niet geaccepteerd was (regel = willekeurig)

(c) Samenbrengen van tegenstrijdige gedragsregels:

Lichamelijke behoeften zoals eten en masturberen (geen slaaf worden van het verlangen, men moet de geest vrijhouden!) Hedonisme = begeerte gehoorzamen om haar beter te vergeten

(3) De provocerende dialoog

	Cynische dialoog	Socratische dialoog
Vraagstelling	Alexander stelt de vragen, Diogenes antwoordt	Gesprekspartner stelt de vragen, Socrates antwoordt
Doel	Diogenes wil de trots van Alexander krenken en tot erkenning dwingen dat hij niet is wat hij beweert te zijn	Socrates speelt met de onwetendheid van zijn gesprekspartner
Ironie	Beledigingen en listen: gevecht met pieken van agressiviteit en vredige kalmte (= hinderlaag Alexander)	Ingewikkeld pad van onwetendheid naar het weten van die onwetendheid
Conclusie	Ontdekt niet te zijn wat hij dacht te zijn	Bewust worden van zijn gebrek aan kennis

Het cynisme vandaag

(a) Peter Sloterdijk

1983: Kritiek van de Cynische Rede

- Cynisme-met-een-c
Kritisch zijn voor alles en iedereen, de wil tot verandering en verbetering is een verlamdend discours geworden waarin onmacht en relativisme te boventoon voeren = apathie
- Kynisme-met-een-k (Diogenes)
 - o Herwaardering van het lichaam
Het spreekt het idealisme niet tegen, maar leeft ermee in strijd door middel van zinnelijkheid en satirisch lachen
 - o Wederzijdse afstemming van theorie en praktijk
Overeenstemming tussen leer en leven: een leven dat staat op theorieën is het niet waard geleefd te worden
 - o Politie-emancipatorische kracht
Kynisme leidt tot emancipatie van het individuele → tegengif

(b) Michael Onfay

1990: Cynismen – Portret van een Hondse filosoof

Het cynisme:

- Interessante levensstijl die relevant kan zijn
Geen academische filosofie: de cynici leren ons te leven, denken en te doen in contact met de zintuiglijke wereld
- Veel aandacht voor cynische anekdotiek
Gebaar > spreken: cynici houden niet van woord en wederwoord

Conclusie

Filosofie als levenskunst

- Leven > denken
- Gebaar > spreken

Filosofie als sociale kritiek

Hun onafhankelijkheid laat hen toe de samenleving te volgen en commentaar te leveren → tegengif